

Storredieriet Nortraship

113144

Bergens Tidende
fredag 29.
september 1989

Norge var en stormakt på havet under den annen verdenskrig, og ga sitt store bidrag — i form av menneskeliv og tapte tonnasje — til frihetskampen. Handelsflåten var samlet i storredieriet Nortraship, som blir grundig omtalt i en bok av Erling Mossige.

Han satt sentralt i Nortraship-ledelsen. Boken omtales her av cand. dispasjør Oddv. Joh. Hilland, som selv var innom «rederiet» like etter krigen.

AV ODDV. JOH. HILLAND

Så er da — endelig — den første samlede bok om Nortraship under krigen kommet. Forfatteren er ingen ungdom. Den nå 82-årige advokat og tidligere bank-sjef Erling Mossige satt imidlertid på orkesterplass i Nortraship-ledelsen i London under krigen, og skulle ha alle betingelser for å kjenne sitt emne. Samtidig den distanse i tid som lettere skulle gi anledning til å trekke frem det vesentligste når det hele skal klemmes inn mellom to permer. Når vi leser at Nortraships arkiver opprinnelig utgjorde 4450 hyllemeter, mer enn 10-parten av en maraton-lengde, er det klart at her måtte en ytterst nøye og hensynsløs selektering til for å få frem det vesentligste.

Det synes som om Mossige har lyktes i dette arbeid. Vi har fått med den provisoriske anordning som skapte Nortraship 22. april 1940. Etableringen i London var faktisk i god sving fra 12. april og Mossige forteller hvor viktig det var at det fra norsk offentlig hold ble vist klar evne og vilje til å ta hånd om de mer enn 1000 norske skip med våre 30.000 ypperlige sjøfolk. Nå kunne også de britiske myndigheter, som spilte en stor rolle i de første uklare dager etter den tyske invasjon i Norge, puste lettet ut. Nå hadde Storbritannia en stor medspiller på de syv hav i den harde krigen. Uten denne hurtige og klare norske beslutning ville britene antagelig har sikret seg de norske skip, som var i britiske havner, men nå fikk de et samlet norsk rederi som disponerte hele flåten. Den beste løsning, også for britene.

I den usikre startfasen, mens krigen pågikk i Norge, var det våre konsulater og ambassader ute som i april dagene og utover forsommeren var kjernen i oppbyggingen av storredieriet Nortraship, sammen med norske shippingfolk som allerede var ute, eller maktet å komme seg ut fra det hærtatte Norge.

Vi får høre om de mange problemer som reiste seg politisk i London. Som f. eks. hva som ville skje med norske flåten og London-kontoret i tilfelle av at Storbritannia, etter Hitlers innmarsjering 10. mai i Frankrike, ble tvunget til å inngå separatfred med Tyskland. Norges skjebne da? Og trusselen om invasjon i Storbritannia? Alt kunne skje.

Nortraship New York ble etablert, og her var det særlig h.r. adv. Peter Simonsen, Odd Gogstad og Hilmar Reksten som ivret for opprettelsen. Disse tre ble i slutten av mai sendt til New York, mens skipsfartsdirektøren selv, Øivind Lorentzen, foreløpig ble i London. Også i New York var forarbeidet allerede gjort ved ambassadør Morgenstjerne og en del norske shippingfolk som befant seg i USA. Som det hadde vært i London ble det også i New York litt problemer i innledningsfasen ved opprettelsen, problemer av mer personlig karakter da helst i spørsmål om myndighet. Men etter hvert roet også dette seg ned.

Mossige selv ble av forsyningsminister Trygve Lie, som var den reelle toppsjef for Nortraship i og med at dette var lagt inn under Forsyningsdepartementet, beordret til å overta den stilling i London som opprinnelig Benjamin Vogt var utsett til, nemlig administrasjon og finanser og dermed en plass i ledelsen. Mossige var da 33 år.

Krigssituasjonen i Europa så 10. juni mørkere ut enn noensinne, da Hitler veltet inn over Belgia, Nederland og Frankrike, og Mussolini samtidig erklærte Storbritannia krig. Det ble besluttet at skipsfartsdirektør Lorentzen skulle dra til New York og overta ledelsen der, og samtidig beholde ledelsen av hele Nortraship-organisasjonen også i London. I London overtok bergseren Hysing-Olsen.

Mossige tar oss videre med gjennom krigsårene, belyser de

mange problemer som etter hvert reiste seg, og som ble løst.

I 1942 kommer skipsreder Erling Næss inn og ble hurtig Lorentzens nærmeste medarbeider og deputert nestleder. Toppsjef i New York ble han i 1945. Mossige leder oss gjennom tykt og tynt, også via personlig prestisjekamp lederne imellom. Vi får rede på litt av hvert, men viktigst av alt var at storredieriet Nortraship fungerte utad som verdens største rederi, bedre ledet enn kanskje noe annet lands skipsfart gjennom den harde krig.

Mossige forteller at Nortraships samlede stab utenfor Norge på det meste engasjerte i alt mellom 1000 og 1100 personer, vesentlig da i de to store kontorer i London og New York, men også kontorer spredt over hele kloden. Han understreker at dette i grunnen var et lite antall når man tar i betraktning krigssituasjonen og de mange ekstraordinære oppgaver og tiltak organisasjonen måtte utføre. Forfatteren understreker at virksomheten i Nortraship i det store og hele var preget av et særdeles godt og lojalt samarbeid. Særlig gjaldt dette forholdet mellom de enkelte skip og kontorene i land. Også de to hovedkontorer arbeidet godt sammen «til tross for enkelte gnisninger og mangler den første tid», sier Mossige i sin bok.

Atskillige punkter i den vel-skrevne bok frister til omtale og kommentar, og det er atskillig vi kan komme tilbake til.

Det var en periode da Norge var okkupert, men vår frie handelsflåte, den gang en av de største i verden, seilte for frihet og seier i den felles kamp med andre frihetselskende nasjoner, og utførte en særdeles viktig rolle i denne frihetskamp. Vi var en stormakt på havet under den annen verdenskrig, og vår flåte var i høy grad med i første rekke når det gjaldt å nedkjempe den grumme og hensynsløse fienden. Flåten var direkte i skuddlinjen, og mellom 4000 og 5000 sjøfolk var det smertelige tap i denne frontlinjekrig. Det var omtrent det samme antall norske menn og kvinner som falt hjemme under krigen, som deltakere i Hæren, Marinen, i Flyvåpenet, i Hjemmestyrkene, i fangeleirer og foran eksekusjonspelotongene, minner forfatteren oss om.

Vi vet at det for tiden arbeides med et mer vitenskapelig verk om Nortraship og Norges flåte under krigen. Men Erling Mossiges bok «Storredieriet Nortraship» har den gode egenskap at den gir et klart, hendig og lett oversiktlig bilde av eventyret Nortraship. Det norske folk, både de som opplevde den tunge krig — og kanskje i enda større grad de unge som senere kom til — har i Mossiges bok et stykke norgeshistorie som alle nordmenn burde lese.